

Aan: Het Groene Woud / Project Advies Commissie
Van: Maikel Kauffman, ontwerper Voedselbos d'Ekkers Berlicum
Datum: 9 december 2019
Onderwerp: Inheemse beplanting in ontwerp voedselbos d'Ekkers

Geachte Project Advies Commissie,

U hebt gevraagd om te onderzoeken of er meer inheemse wilde soorten planten, struiken en bomen toegepast kunnen worden in het voedselbos d'Ekkers te Berlicum voor meer biodiversiteit. Het ontwerp gaf u de indruk dat er veel cultivars in het voedselbos komen en weinig inheemse planten. In deze brief wil ik het ontwerp meer toelichten en aangeven hoe inheemse soortenkeuze en opbouw een grote plaats hebben gekregen in het ontwerp en later ook krijgen bij de realisatie.

Op woensdagochtend 4 december 2019 zijn we met een groep op locatie Westakkers in Berlicum bij elkaar gekomen om het ontwerp en de plek nader te verkennen. Aanwezig waren Karels Voets en Mark Philipsen van Brabants Landschap en namens de werkgroep voor het voedselbos Albert Zomers (initiatiefnemer), John Vermeer (schrijver van het projectplan) en ikzelf als ontwerper.

We hadden een aangenaam gesprek en goede verduidelijking van de discussie over inheems en uitheems, gezien vanuit verschillende gezichtspunten. Duidelijk was dat het ontwerp heel veel inheemse kenmerken en soorten bevat, en dat het goed is om deze nogmaals te benadrukken in deze brief. Door de opsomming van allerlei soorten in het ontwerp kan de indruk ontstaan dat er heel veel cultivars komen, terwijl juist de inheemse soorten overheersen in het ontwerp.

In de ontwikkeling van het voedselbosontwerp is bewust rekening gehouden met gebiedseigen soorten. De herkenning en gewenning van fauna aan inheems/wild soortig materiaal is erg belangrijk. Het biedt voedsel en bescherming en het bos heeft ze nodig voor de bestuiving. Het aandeel hiervan in het geheel ligt op 70% ten opzichte van 30 % Aziatische en Amerikaanse soorten.

Invasieve soorten zijn onwenselijk in het ontwerp, dus die treffen we niet aan. Eveneens is terughoudend omgegaan met expansieve soorten. Ongewenst opschot of verspreiding binnen het systeem is onderhevig aan beheer.

Met name in de windkering en haagbeplanting zijn de inheemse/wilde soorten vertegenwoordigd. De haag en windkering zijn 100% inheems, 40% van het totale aanbod van planten. De bestaande beplanting in de randen blijft gehandhaafd en wordt waar nodig versterkt, en verhoogt het aandeel inheemsen. In de opbouw van het systeem worden deze als eerste aangeplant. Het doel is aanmaken van biomassa voor bodemorganismen, maar ook om een aanzuigende werking te hebben op de inheemse fauna.

De soorten die in inheemse plantgemeenschappen voorkomen worden aangevuld met productievere soorten voor een groter voedselaanbod, of omdat ze beter bestand zijn tegen ziekten.

We willen dat het voedselbos ook een aantrekkende werking heeft op de mensen uit Berlicum. Er valt wat te halen: lekkers voor de mens. Vandaar de slogan "Lekkers uit d'Ekkers". Zoveel mensen, zoveel smaken. Het is om die reden een uitdaging om iedereen op zijn of haar wenken te bedienen. Een divers aanbod van eetbaar goed is daarom de bedoeling en dat is de verklaring voor de verschillende cultivars. Ook is de spreiding van oogsttijd en de spreiding van bloesemtijd (bloesemhoog) gunstig voor de bestuivers en andere fauna. Overigens zijn er wel veel verschillende cultivars opgenomen in het ontwerp, maar komen er van elke cultivar maar één of enkele planten. Daardoor is het totale aandeel van cultivars toch beperkt.

Het voedselbos is en blijft een productiesysteem. Vermeerdering van gewenste soorten zal gecontroleerd gebeuren d.m.v. stekken, scheuren, zaaien en of afleggen. De indeling zoals die is ontworpen zal zoveel mogelijk zo blijven, behalve dat de planten groter worden. Daardoor zullen sommige soorten worden overschaduwd en uiteindelijk een kleinere rol gaan spelen en andere gaan juist meer productie leveren, zoals notenbomen. De notenbomen spelen een grote rol in het volwassen stadium van het voedselbos.

Zoals het een natuurlijk systeem betaamt, is ook in dit systeem sprake van gelaagdheid. Op elke m² zijn meerdere planten in de ruimte aanwezig, waardoor, tweedimensionaal bezien, nagenoeg alle m²'s vertegenwoordigd worden door een inheemse soort.

De kruidenrijke weide bestaat uit een mengsel met inheemse kruiden en grassen. Dit bestrijkt ongeveer 50% van de gehele grondoppervlakte van het systeem.

In het mengsel zitten 28 verschillende soorten te weten:

Akkerhoornbloem, Beemdlangbloem, Echte koekoeksbloem, Engels raaigras, Gewone hoornbloem, Gewone margriet, Gewoon reukgras, Gewoon biggenkruid, Gewoon duizendblad, Glanshaver, Kamgras, Kleine pimpernel, Kleine ratelaar, Knoopkruid, Kropaar, Pinksterbloem, Rode klaver, Rolklover, Roodzwenkgras, Scherpe boterbloem, Sint Janskruid, Smalle weegbree, Timothee, Veldbeemd, Veldlathyrus, Veldzuring, Vogelwikke, Witte klaver.

De diverse appels en peren zijn traditionele oude rassen, zoals die bij de ouderen onder ons nog bekend zijn om hun smaak. Via Floris Bomen uit Den Dungen hopen we zoveel mogelijk gebiedseigen oude fruitsoorten aan te planten, die van oudsher in het gebied al voorkomen.

Uit de plantenlijst die is gebruikt om offertes op te vragen heb ik de volgende verhouding gefilterd.

Inheems betreft in dit geval Europees, dus niet alleen Nederlands.

Hoge bomen:

- Inheems: 13 stuks (59%)
- Uitheems: 9 stuks (41%)

Lage bomen:

- Inheems: 98 stuks (82%)
- Uitheems: 21 stuks (18%)

Hoge struiken:

- Inheems: 79 stuks (51%)
- Uitheems: 77 Stuks (49%)

Lage struiken:

- Inheems: 518 (74%)
- Uitheems: 184 (26%)

Klimmers:

- Inheems: 25 stuks (35%)
- Uitheems: 47 stuks (65%)

Stikstofbinders:

- Inheems: (83%)
- Uitheems: (17%)

Haagbeplanting Inheems: 818 stuks (100%)

Totale verhouding inheems en uitheems, zonder de stikstofbinders:

- Inheems: 1.551 stuks, 82%
- Uitheems: 338 stuks, 18%

Ik hoop u hiermee een goede indruk te hebben gegeven van de hoeveelheid inheemse bomen en struiken die we gaan aanplanten in het voedselbos en die zorgdragen voor een grote verrijking van de biodiversiteit in het Voedselbos d'Ekkers te Berlicum.

Tevens is als bijlage nog een schets bijgevoegd van de hoeveelheid inheemse aangeplante struiken en bomen.

We hopen hiermee uw zorgpunten over het ontwerp en projectplan te hebben weggenomen.

Met vriendelijke groet,

Maikel Kauffman

Namens de werkgroep Voedselbos d'Ekkers Berlicum